МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

ЧУГУЄВО-БАБЧАНСЬКИЙ ЛІСОВИЙ ФАХОВИЙ КОЛЕДЖ

ЗАТВЕРДЖУЮ
Т.в.о. директора Чугуєво-
Бабчанського лісового фахового
коледжу
(наказ від 30.08.2024 №60)

_____Валерій СОЛОДОВНИК

П Р О Г Р А М А

навчальної дисципліни

ОСНОВИ ВЕТЕРИНАРІЇ ТА ЗООГІГІЄНИ

Освітньо-професійний ступінь фаховий молодший бакалавр
Освітньо-професійна програма Мисливське господарство
Галузь знань 20 Аграрні науки та продовольство
Спеціальність 205 Лісове господарство

2024 рік

Укладач: КАЛЬЧЕНКО Олександр Юрійович, викладач спецдисциплін Чугуєво-Бабчанського фахового лісового коледжу

Редактор: ГРАЙВОРОНСЬКА Зоя Іванівна, методист Чугуєво-Бабчанського лісового фахового коледжу.

Програма складена на основі освітньо-професійної програми Мисливське господарство для підготовки здобувачів освітньо-професійного ступеня «фаховий молодший бакалавр» за спеціальністю 205 Лісове господарство.

Розглянуто і схвалено цикловою комісією
спеціальності 205 Лісове господарство
Чугуєво-Бабчанського лісового фахового коледжу.
Протокол від 27.06. 2024 №7
Голова циклової комісії _____ Надія ЛІТВІНОВА.

Погоджено методичною радою
Чугуєво – Бабчанського
лісового фахового коледжу
Протокол від 28. 06 .2024 №6

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Мета викладання дисципліни “ Основи ветеринарії та зоогігієни ” – набуття студентами навичок та умінь розпізнавати патологічні процеси в організмі тварин, визначити причини і умови їх прояву, опанування загальних іспеціальних методів дослідження тварин, введення лікарських речовин та надання першої невідкладної допомоги тваринам.

Знання з ветеринарної медицини потрібні технологам для організації та проведення планових і вимушених профілактичних, протиепізоотичних та інших заходів, щоб забезпечити вирощування здорових, стійких до захворювання, високопродуктивних тварин, підвищити якість продукції тваринництва.

Завданням курсу “ Основи ветеринарії та зоогігієни ” є вивчення та набуття студентами знань та вмінь відносно ветеринарно-санітарних вимог, встановлення діагнозу через клінічні ознаки (симптоми) хвороби, надання першої невідкладної допомоги хворим тваринам та проведення профілактичних заходів, охорона навколишнього природного середовища від забруднення.

Цілі і завдання навчальної дисципліни – вимоги до результатів освоєння навчальної дисципліни дати необхідні відомості для мисливствознавців по захворюваннях клітинних хутрових звірів і диких тварин, організації ветеринарно-санітарних лікувально-профілактичних заходів, пов'язаних з охороною тварин, обслуговуючого персоналу і мисливців.

Одночасно студент повинен навчитися самостійно опрацьовувати та вивчати приведених розділах програми теми. На основі самостійно опрацьованих тем готувати відповіді на запитання, які поставлені для самостійного вивчення.

В результаті освоєння навчальної дисципліни студент повинен **знати:**

-прийоми і методи обстеження тварин, надання першої допомоги, хворим тваринам;

-норми гігієни, класифікацію миючих і дезінфікуючих засобів, правила їх застосування, умови та терміни зберігання, правила проведення дезінфекції інвентарю та транспорту, дезінфекції, дезінсекції та дератизації приміщень, основні типи харчових отруєнь і інфекцій тварин, джерела можливого зараження.

-санітарні вимоги до умов зберігання сировини, напівфабрикатів і продукції мисливського промислу і звірівництва; основні типи гельмінтозів тварин; загальні для людини і тварин захворювання; профілактичні заходи щодо попередження захворювань тварин; прийоми надання першої допомоги тваринам

В результаті вивчення дисципліни студент повинен **вміти:**

розрізняти патологічні процеси організму тварини; поставити діагноз через клінічні ознаки хвороби; задати ветеринарні препарати різними способами при груповому чи індивідуальному лікуванні; провести профілактичні заходи; готувати розчини дезінфікуючих і миючих засобів; дезінфікувати обладнання, інвентар, приміщення, транспортні; проводити прості мікробіологічні дослідження і давати оцінку отриманим результатам; виявляти хворих тварин;

виконувати нескладні ветеринарні призначення; ставити диференційний діагноз основних інфекційних захворювань.

А також набути:

Загальні компетентності (ЗК):

ЗК3. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ЗК5. Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.

ЗК7. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.

ЗК8. Прагнення до збереження навколишнього середовища.

ЗК9. Здатність організовувати діяльність з урахуванням вимог безпеки життєдіяльності та охорони праці.

ЗК10. Здатність працювати самостійно і в команді, ефективно спілкуватися з фахівцями інших професій різного рівня, приймати обґрунтовані рішення.

Спеціальні компетентності (СК):

СК1. Здатність застосовувати знання і уміння з лісівничих дисциплін та досліджень й практичний досвід ведення лісового та мисливського господарства у виробничій діяльності.

СК2. Здатність організовувати виконання виробничих завдань з ведення лісового та мисливського господарства.

СК3. Здатність до об’єктивного оцінювання стану дерев, лісостанів, особливості їх росту, а також стану мисливських угідь.

СК6. Здатність вибирати типове устаткування та машини для вирішення професійних завдань.

СК7. Здатність реалізовувати ефективні заходи з організації господарства, підвищення продуктивності насаджень, їх біологічної стійкості, ощадливого використання лісових ресурсів.

СК9. Здатність розуміти проєктну документацію, зокрема описи, положення, інструкції та інші документи.

СК10. Здатність організовувати роботу малих колективів виконавців.

СК11. Здатність формувати почуття відповідальності за виконану роботу.

СК12. Здатність формувати екологічне мислення і свідомість, ставлення до природи як унікальної цінності, що забезпечує умови проживання людства, особиста відповідальність за стан довкілля.

Результати навчання (РН):

РН1. Застосовувати базові гуманітарні, природничо-наукові та професійні знання для вирішення виробничих завдань лісогосподарської галузі. \

РН2. Здійснювати пошук інформації з різних джерел для використання у професійній діяльності.

РН3. Знаходити оптимальні рішення у професійній діяльності, аналізувати та впроваджувати результати лісівничих досліджень.

РН9. Вирішувати виробничі проблеми, що виникають у процесі професійної діяльності з технологічних, технічних, правових, екологічних, економічних аспектів залежно від зональних умов.

РН13. Організовувати та здійснювати виробничі процеси згідно з вимогами ергономіки та безпечних умов праці.

РН14. Спілкуватись державною та іноземною мовами, у тому числі з професійних питань.

РН15. Організовувати та здійснювати роботи, спрямованні на підвищення біологічної продуктивності мисливських угідь.

Приблизний тематичний план

з/п	Зміст розділів та тем	Кількість годин			
		Всього	в тому числі		
			Лекції	практичні роботи	самостійно
	Вступ до ветеринарії та зоогігієни. Значення в мисливстві	2	2		
	РОЗДІЛ 1. Основи анатомії та фізіології				
	Анатомія системи кровообігу та дихання у диких тварин	7	4		3
	Органи травлення й обміну речовин	7	4		3
	Репродуктивна система, статеві відмінності	7	4	2	3
	Основи фізіології життєвих функцій	7	3		2
	Контрольно-залікове завдання	1	1		
	РОЗДІЛ 2. Хвороби диких тварин і профілактика				
	Інфекційні хвороби: сказ, сибірка, туберкульоз	8	6		2
	Вірусні хвороби (чума, ящур)	6	4		2
	Паразитарні хвороби (ехінококоз, трихінельоз)	6	4	2	
	Незаразні хвороби: отруєння, травми, дефіцити	5	2		3
	Контрольно-залікове завдання	1	1		
	РОЗДІЛ 3. Основи зоогігієни				
	Методи профілактики та вакцинації в дикій фауні	6	2	2	2
	Основи зоогігієни підгодівлі й водопостачання	6	2	2	2
	Гігієна мікроклімату,	4	2		2

	тіньових навісів, годівниць				
	РОЗДІЛ 4. Ветеринарно-санітарна експертиза				
	Ветеринарно-санітарна оцінка м'яса дичини	4	2	2	
	Методи забору проб та експертизи	4	2		2
	РОЗДІЛ 5. Організація ветеринарної роботи				
	Законодавча база, організація ветеринарного нагляду	4	2	2	
	Епізоотичний нагляд у мисливському господарстві	4	2		2
	Підсумкова КР	1	1		
	ВСЬОГО	**90**	**50**	**12**	**28**

ЗМІСТ ПРЕДМЕТА

Вступ до ветеринарії та зоогігієни.

Ветеринарія — це наука, яка вивчає хвороби тварин, способи їх діагностики, лікування та профілактики, а також заходи для захисту людей від хвороб, спільних для тварин і людини (зооантропонозів).

Зоогігієна — наука про умови утримання, годівлі та догляду за тваринами для забезпечення їх здоров'я, продуктивності й збереження біологічного різноманіття.

Обидві дисципліни є складовими частинами загальної системи забезпечення екологічної безпеки та сталого розвитку мисливського господарства.

РОЗДІЛ 1. Основи анатомії та фізіології

Тема1 Анатомія системи кровообігу та дихання у диких тварин

Будова серця у диких ссавців (кабан, олень, заєць, хижі). Велике і мале коло кровообігу. Анатомічні особливості артерій, вен, капілярів. Особливості будови серця і судин у залежності від способу життя (біг, плавання, риття). Органи дихання: будова носової порожнини, гортані, трахеї, бронхів, легенів. Фізіологічна роль дихання у забезпеченні життєдіяльності.

Тема2 Органи травлення й обміну речовин

Склад і будова органів травного тракту: ротова порожнина, стравохід, шлунок (однокамерний і багатокамерний — у жуйних), кишечник, печінка, підшлункова залоза. Особливості травлення у різних груп диких тварин: хижі, всеїдні, травоїдні. Значення мікрофлори шлунково-кишкового тракту. Обмін білків, жирів, вуглеводів та водно-сольовий обмін. Роль вітамінів у забезпеченні обміну речовин.

Тема3 Репродуктивна система, статеві відмінності

Анатомічна будова статевих органів самців і самок основних видів диких тварин. Циклічність статевих процесів (течки, гон, тічка, вагітність). Статеві

відмінності: зовнішні та внутрішні ознаки. Біологічні особливості розмноження диких копитних, хижаків, зайцеподібних.

Практичне заняття № 1.

Тема: Огляд та порівняння будови основних органів диких тварин (кабан, олень, заєць, лисиця)

Тема4 Основи фізіології життєвих функцій

Нервова та ендокринна регуляція функцій організму. Фізіологія руху (скелетно-м'язова система, особливості пересування). Обмін речовин та енергії: адаптація до сезону (сплячка, линяння). Фізіологія терморегуляції у диких тварин. Реакції організму на стрес (вплив переслідування, зміни умов середовища).

Контрольно-залікове завдання

1.Назвіть основні органи системи кровообігу диких ссавців і поясніть функції великого та малого кола кровообігу.
2.Які особливості будови дихальної системи властиві диким тваринам, що ведуть активний спосіб життя?
3.Порівняйте будову шлунка оленя та кабана.
4.Назвіть основні зовнішні статеві відмінності самця і самки оленя (або іншої обраної дикої тварини).
5.Що таке терморегуляція і як вона забезпечується у диких тварин в зимовий період?

РОЗДІЛ 2. Хвороби диких тварин і профілактика

Тема 5 Інфекційні хвороби: сказ, сибірка, туберкульоз

Сказ (Rabies): шляхи зараження (укуси хижаків, контакт із слиною), клінічні ознаки (агресія, паралічі), небезпека для людини, профілактика (вакцинація, контроль чисельності хижаків).

Сибірка (Anthrax): шляхи зараження (через ґрунт, корм), ознаки (кровотечі, набряки, раптова загибель), профілактика (вакцинація, контроль пасовищ).

Туберкульоз: збудник — мікобактерії, симптоми (зниження маси тіла, кашель), небезпека для людей і домашніх тварин, профілактика (санітарний контроль місць підгодівлі).

Тема 6 Вірусні хвороби (чума, ящур)

Чума м'ясоїдних (Distemper): уражає лисиць, єнотів, вовків; ознаки (лихоманка, судоми, паралічі); профілактика — вакцинація, санітарний ко

Ящур (Foot-and-Mouth Disease): хвороба копитних; ознаки (виразки в ро кінцівках); поширення через контакт, корми, воду; профілактика — обмеження обробка.

Практичне заняття №2

Тема: Діагностика хвороб диких тварин за клінічними ознаками та пат змінами

Тема7 Паразитарні хвороби (ехінококоз, трихінельоз)

Ехінококоз: личинки паразита вражають внутрішні органи (печінка, ле

кісти; небезпека для людини; профілактика — контроль за хижаками, санітарна

Трихінельоз: зараження через поїдання м’яса з личинками трихінел; небез споживанні м’яса без перевірки; профілактика — ветсанекспертиза дичини.

Тема8 Незаразні хвороби: отруєння, травми, дефіцити

Отруєння: причини (пестициди, отруйні рослини, солі важких металів), паралічі, діарея), заходи допомоги — усунення джерела, введення антидотів (за

Травми: переломи, рани внаслідок сутичок, пасток, ДТП; перша допс перев’язка, ізоляція.

Дефіцити (авітамінози, мінеральне голодування): причини — мікроелементів у кормі; ознаки — слабкість, порушення росту рогів, линянн підгодівля, солонці.

Контрольно-залікове завдання

1. Назвіть основні ознаки сказу у диких тварин.
2. Як відбувається зараження сибіркою в природних умовах?
3. Чим небезпечний трихінельоз для людини?
4. Назвіть основні профілактичні заходи проти паразитарних хвороб.
5. Які ознаки отруєння у диких тварин?

РОЗДІЛ 3. Основи зоогігієни

Тема9 Методи профілактики та вакцинації в дикій фауні

Основні принципи профілактики інфекційних хвороб Види вакцинації (с Методи розповсюдження вакцин серед дикої фауни Санітарно-епідеміологічний

Практичне заняття №3

Тема: Методи профілактики та вакцинації в дикій фауні

Тема10 Основи зоогігієни підгодівлі й водопостачання

Вимоги до підгодівлі диких тварин у різні сезони Основні види підгод об’ємні, мінеральні добавки Гігієна водопостачання, джерела води Норми спожи видами тварин

Практичне заняття №4

Тема: Основи зоогігієни підгодівлі й водопостачання

Тема11 Гігієна мікроклімату, тіньових навісів, годівниць

Основні параметри мікроклімату (температура, вологість, вентиляці конструкція тіньових навісів Гігієнічні вимоги до годівниць та місць підго забруднення та поширення інфекцій через обладнання

РОЗДІЛ 4. Ветеринарно-санітарна експертиза

Тема12 Ветеринарно-санітарна оцінка м’яса дичини Особливості отримання та диких тварин Основні вимоги до м’яса дичини за органолептичними показни санітарні правила щодо забою та обробки дичини Патологоанатомічні зміни при диких тварин Критерії придатності або бракування м’яса дичини Вимоги до зберігання м’яса диких тварин

Практичне заняття №5

Тема Ветеринарно-санітарна оцінка м’яса дичини

Тема13 Методи забору проб та експертизи

Правила відбору проб м’яса, внутрішніх органів та інших продуктів дич обладнання для відбору проб Методи лабораторного дослідження про паразитологічні, хімічні) Оформлення документів при заборі проб Оцінка резул висновок щодо безпечності продукції

РОЗДІЛ 5. Організація ветеринарної роботи

Тема14 Законодавча база, організація ветеринарного нагляду

Основні нормативно-правові акти у сфері ветеринарії (законодавство У документи) Види ветеринарного нагляду: державний, територіальний, обов’яз позапланови Структура та повноваження ветеринарних органів і служб державної ветеринарної служби Вимоги до проведення ветеринарного конт підприємствах різних форм власності Документообіг і звітність у ветеринарній д

Практичне заняття №6

Тема: Законодавча база, організація ветеринарного нагляду

Тема15 Епізоотичний нагляд у мисливському господарстві

Поняття епізоотичного нагляду, його роль і значення у мисливсь Особливості епізоотичного нагляду за дикими тваринами Методи спостере аналізу захворювань у мисливських тварин Організація профілактичних захо розповсюдження інфекційних хвороб серед диких тварин Взаємодія ветер мисливськими господарствами Документування і реагування на випадки зах тварин

Запитання на підсумкову КР

1. Анатомо-фізіологічні особливості диких копитних тварин
2. Профілактика сказу у диких тварин
3. Методи виявлення паразитарних хвороб у добутих тварин
4. Гігієна підгодівельних майданчиків: вимоги
5. Ознаки непридатності м’яса до споживання
6. Законодавча база ветеринарного нагляду
7. Види ветеринарно-санітарної експертизи
8. Роль мисливствознавця у ветеринарному контролі
9. Основи зберігання та утилізації відходів добування
10. Заходи профілактики при загрозі епізоотії

Індивідуальні завдання

Індивідуальне завдання виконується студентами у вигляді презентації. Презентація має містити не менше 15–20 слайдів. До презентації додається пояснювальна записка формату А4, в якій є вступ, основна та заключна частини, також додається перелік електронних ресурсів, з використанням яких було зроблено презентацію. Розкриття питання оцінюється максимально в 5 балів (шкала наведена вище). Кількість слайдів, якість тексту та ілюстрацій, новизна, логічність викладення матеріалу оцінюється максимально в 5 балів. Максимальна кількість балів, яку отримує студент за оформлення пояснювальної записки також становить 5 балів, при цьому враховуються кількість сторінок, наявність структурних частин (вступ, основна,

узагальнення), наявність переліку електронних ресурсів, логічність викладення матеріалу. Захист відбувається в усній формі (максимально 5 балів).

МЕТОДИ НАВЧАННЯ

Для засвоєння знань з дисципліни «Основи ветеринарії » використовуються такі методи навчання:
- словесні (пояснення, бесіда, лекція, дискусійне обговорення проблемних питань);
- наочні (слайдові презентації у програмі Microsoft Office PowerPoint, науково-популярні фільми, роздатковий матеріал);
Методи навчання ґрунтуються на принципах студентоцентризму та індивідуально-особистісного підходу; реалізуються через навчання на основі досліджень, посилення практичної орієнтованості та творчої спрямованості у формі комбінації лекцій та самостійної роботи з використанням елементів дистанційного навчання, в тому числі в інтерактивних методів навчання, мозкового штурму, круглих столів, робиться акцент на саморозвиток особистості та проблемно- орієнтоване навчання.

ФОРМИ КОНТРОЛЮ:

– поточний (експрес-контроль): - на заняттях проводиться усне опитування декількох студентів для з'ясування ступеня засвоєння і закріплення матеріалу лекційних занять і під час самостійного опрацювання літератури по завданнювикладача, перевірка ведення конспектів лекцій,
- перевірка виконання завдань для самостійного опрацювання
– рубіжний (контрольна робота);
– підсумковий (диференційний залік, тестування).
Тематичне оцінювання аудиторної та самостійної роботи студентів здійснюється на основі отриманих ними поточних оцінок за усні та письмові відповіді з предмету, самостійні та контрольні роботи. Підсумковий контроль проводиться у формі комп'ютерного тестування. Кількість отриманих балів з кожного виду навчальних робіт за різними формами поточного контролю виставляється студентам у журнал академічної групи та електронний журнал після кожного контрольного заходу. Підсумковий контроль навчальної діяльності студентів здійснюється у формі диференційного заліку.

ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ

Оцінка на лекційному занятті виставляється за активність студента під час дискусії, якість конспекту, командні проекти, зроблені доповіді, презентації, реферати. Поточний контроль якості здобутих студентами знань здійснюється в усній і письмовій формах. Усна форма реалізується у вигляді їх опитування, а також при заслуховуванні доповідей за індивідуальними темами. Під час підсумкового контролю засобами оцінювання результатів навчання з дисципліни є стандартизовані комп'ютерні тести.

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ

Поточний контроль успішності здобувачів вищої освіти здійснюється за чотирирівневою шкалою – «2», «3», «4», «5».
«Відмінно» Отримують за роботу, в якій повністю і правильно виконано завдання. Водночас здобувач освіти має продемонструвати вміння аналізувати і оцінювати явища, факти і процеси, застосовувати наукові методи для аналізу конкретних ситуацій, робити самостійні висновки, на основі яких прогнозувати можливий розвиток подій і процесів, докладно обґрунтувати свої твердження та висновки.
«Добре» Отримують за роботу, в якій повністю і правильно виконано75 % завдань. Водночас здобувач освіти виявляє навички аналізувати і оцінювати явища, факти і події, робити самостійні висновки, на основі яких прогнозувати можливий розвиток подій і процесів та докладно обґрунтувати свої твердження та висновки.
«Задовільно» Отримують за роботу, в якій правильно виконано 60 % завдань. При цьому здобувач освіти не виявив вміння аналізувати і оцінювати явища, факти та недостатньо обґрунтував твердження та висновки, недостатньо певно орієнтується у навчальному матеріалі.
«Незадовільно» Отримують за роботу, в якій виконано менш як 60 % завдань. При цьому здобувач освіти демонструє невміння аналізувати явища, факти, події, робити самостійні висновки та їх обґрунтувати, що свідчить про те, що студент не оволодів програмним матеріалом.

Рекомендована література

- Петренко В.М., Головач П.І. Основи ветеринарії та зоогігієни. — К.: Урожай, 2008. — 280 с.
- Маляр С.С. Основи ветеринарії та зоогігієни. Хворби диких тварин, ЧБЛК, 2004 https://drive.google.com/drive/folders/15f8PQRDLInhZSybF6d0Sit82psWTm4vP
- Гусар М.М., Білоус Ю.П. Мисливська ветеринарія. — Житомир: Полісся, 2015. — 220 с.
- Довідник мисливця / За ред. В.Г. Грищенка. — К.: Урожай, 2006. — 400 с.
- Закон України «Про ветеринарну медицину»